

ימי לימוד תנ"ך

לאורה של תורת ארץ ישראל
לע"נ סיון דבורי בן בשט ז"ל

נטרול רודף ע"פ משפט שלמה

הרב יעקב אריאל

1. אדוניהו - מלכים א פרק א פס' נ

רמב"ם הלכות רוצח פרק ה הלכה יד מי שפחד מן המלך שלא יהרגנו בדין המלכות או מבית דין שלא יהרגוהו בהוראת שעה וברח למזבח ונסמך לו, ואפילו היה זר הרי זה ניצל, ואין לוקחין אותו מעל המזבח למות לעולם אלא אם כן נתחייב מיתת בית דין בעדות גמורה והתראה כשאר כל הרוגי בית דין תמיד.

שם הלי' יג אין קולט אלא גגו של מזבח בית העולמים בלבד.

מלכים א פרק ב כב

רמב"ם הלכות מלכים פרק ב הלכה א

כבוד גדול נוהגין במלך, ומשימין לו אימה ויראה בלב כל אדם, שנאמר שום תשים שתהא אימתו עליך... וכן לא ישתמש בעבדיו ושפחותיו ושמשיו אלא מלך אחר, לפיכך אבישג היתה מותרת לשלמה ואסורה לאדוניהו.

2. אבנר - שמואל ב ג

רמב"ם (הל' רוצח א, יג): כל היכול להציל באבר מאבריו ולא טרח בכך, אלא הציל בנפשו של רודף והרגו, הרי זה שופך דמים וחייב מיתה, אבל אין בי"ד ממיתין אותו.

רמב"ם הל' מלכים ט, ד וכן אם הרג רודף שיכול להצילו באחד מאבריו, נהרג עליו, מה שאין כן בישראל. הראב"ד: קשיא ליה אבנר.

רמב"ם הלכות רוצח פרק ו הלכה ה וכן כל הרצחנים שהרגו בעד אחד או בלא התראה וכיוצא בהן אם הרגן גואל הדם אין להם דמים, לא יהיו אלו חמורים מההורג בלא כוונה.

3. יואב - מלכים א ב כט

מכות דף יב עמוד א אמר רב יהודה אמר רב: שתי טעיות טעה יואב באותה שעה, דכתיב: וינס יואב אל אהל ה' ויחזק בקרנות המזבח, טעה - שאינו קולט אלא גגו, והוא תפס בקרנותיו; טעה - שאינו קולט אלא מזבח בית עולמים, והוא תפס מזבח של שילה. אביי אומר: בהא נמי מיטעא טעה, טעה - שאינו קולט אלא כהן ועבודה בידו, והוא זר היה.

רמב"ם הלכות רוצח פרק ה הלכה יב המזבח קולט שהרי נאמר בהורג בזדון מעם מזבחי תקחנו למות מכלל שההורג בשגגה אינו נהרג במזבח, לפיכך ההורג בשגגה וקלטו מזבח והרגו שם גואל הדם הרי זה נהרג עליו כמי שהרגו בתוך עיר מקלטו. אין קולט אלא גגו של מזבח בית העולמים בלבד ואינו קולט אלא כהן ועבודה בידו אבל זר או כהן שאינו עובד בשעה שנהרג או שהיה עובד ולא היה על גגו אלא סמוך למזבח או אוחז בקרנותיו אינו נקלט.

וכל מי שקלטו המזבח אין מניחין אותו שם אלא מוסרין לו שומרין ומגלין אותו לעיר מקלטו. במה דברים אמורים במחוייב גלות, אבל מי שפחד מן המלך שלא יהרגנו בדין המלכות או מבית דין שלא יהרגוהו בהוראת שעה וברח למזבח ונסמך לו ואפילו היה זר הרי זה ניצל, ואין לוקחין אותו מעל המזבח למות לעולם אלא אם כן נתחייב מיתת בית דין בעדות גמורה והתראה כשאר כל הרוגי בית דין תמיד.

ימי לימוד תנ"ך

לאורה של תורת ארץ ישראל

לע"נ סיון דברי בן בשט ז"ל

(ל) **שוי"ע או"ח קנא ו** יש אוסרים ליכנס לביהכנ"ס בסכין ארוך.

סנהדרין דף מט עמוד א אתיוה ליואב, דייניה. אמר ליה: מאי טעמא קטלתיה לאבנר? - אמר ליה: גואל הדם דעשאל הואי. - עשאל רודף הוה. - אמר ליה: היה לו להצילו באחד מאבריו. - אמר ליה: לא יכיל ליה. - אמר ליה: השתא בדופן חמישית כיון ליה, דכתיב ויכהו אבנר באחרי החנית אל החמש, ואמר רבי יוחנן: בדופן חמישית, במקום שמרה וכבד תלוין בו, באחד מאבריו לא יכיל ליה? - אמר ליה: ניזיל אבנר.

רדב"ז (ה'ל' מלכים ט, ד) דכיון שהוא רודף, הפקיר את עצמו למיתה, שהרי יודע הוא שהנרדף יעמוד על נפשו. ומ"מ, כיון שהיה יכול להצילו באחד מאבריו של רודף ולא עשה כן, חייב הוא לשמים כאילו הורג את הנפש. (כלומר, מצד הרודף דמו מותר, ואין חייבים עליו מיתה; אך מצד המציל היה אסור לו להורגו. ולכן חייב מיתה לשמים)

הגרי"ז מבריסק שני דינים: א. מצד הרודף הוא גברא קטילא. ב. מצד המציל מכיון שניתן להציל ללא הריגה אסור לו להורגו.

הגהת המשנה למלך הלכות חובל ומזיק פרק ח בתשובת הריב"ש סי' רל"ח כתב ז"ל דהא דאמר דאם יכולין להציל באחד מאבריו של רודף שאין הורגין אותו שדין זה לא נאמר אלא באיש אחר הבא להציל אבל הנרדף אינו מדקדק בזה ועיין בכנה"ג בחדושו על הרא"ם פ' וישלח ע"כ):

ח' רבי עקיבא איגר כתובות דף לג עמוד ב ויכולני לייחס גם לרמב"ם סברא זו שבמל"מ דבהכי יתיישב קושיא חזקה שבדבריו דהנה הרמב"ם כתב דביכול להציל באחד מאבריו והצילו בנפש של הרודף חייב מיתה אבל אין ב"ד ממיתים אותו (פ"א מה' רוצח הי"ג) והטור (סי' תכ"ה) תמה וכתב דלא ידע לו טעם למה אין ממיתים אותו ונלענ"ד די"ל דהרמב"ם יצא לו דכל דרשאי אדם להרגו, כבר אין לו דמים להרוג עליו למי שהרג אותו אף שזה לא היה רשאי.

4. יורשי יואב

רמב"ם הלכות מלכים פרק א הלכה ז לא המלכות בלבד אלא כל השררות וכל המינויין שבישראל ירושה לבנו ולבן בנו עד עולם, והוא שיהיה הבן ממלא מקום אבותיו בחכמה וביראה, היה ממלא ביראה אף על פי שאינו ממלא בחכמה מעמידין אותו במקום אביו ומלמדין אותו, וכל מי שאין בו יראת שמים אף על פי שחכמתו מרובה אין ממנין אותו למינויין שבישראל

שו"ת אבני נזר חלק יורה דעה - הערות סימן שיב במלכים א' י"ד והדד שמע במצרים כי שכב דוד עם אבותיו וכי מת יואב שר הצבא. בילקוט הביא מדרש אגדת שמואל דוד שהי' מלך נאמרה בו שכיבה יואב שהי' שר צבא נאמרה בו מיתה. ע"כ נראה הכוונה משום דשר צבא אינו מוריש גדולתו לבנו כמו משוח מלחמה ע"כ נאמרה בו מיתה

עוד ראיתי להאברבנאל שכתב שהשופטים לא הורישו לבניהם.